

LA NEGACIÓ EN ELS PARLARS PIRINENCOS CENTRALS. SINTAXI DE LA PARTÍCULA EMFÀTICA *CAP*¹

ARES LLOP-NAYA

Universitat Autònoma de Barcelona, Centre de Lingüística Teòrica

Correspondència: Departament de Filologia Catalana,

Facultat de Lletres, Edifici B, UAB - 08193 Bellaterra

Tf.: 93 586 80 67

ares.llop@uab.cat

ORCID ID: 0000-0003-4365-4947

Resum

L'objectiu d'aquest article és donar compte de l'expressió de la negació emfàtica en els parlars catalans del Pirineu Central (i específicament en pallarès) a través de la partícula *cap*. Duem a terme la nostra anàlisi a través de dues aproximacions. D'una banda, aprofitant els materials de la dialectologia tradicional, analitzem l'etimologia de *cap* i presentem una delimitació geolingüística de l'ús de la partícula dins l'àrea transpirinenca. De l'altra, més enllà de l'òptica tradicional, analitzem la partícula *cap* des del punt de vista de la microvariació sintàctica i dels processos de canvi sintàctic; i fem atenció als aspectes diacrònics i sincrònics en les llengües i dialectes romànics transpirinencs. Des de l'òptica de la diacronia hi descrivim el procés de reanàlisi gramatical de la marca nominal *cap* com a marca de polaritat emfàtica baixa —Cicle de Jespersen (incipient)— i com a marca de polaritat oracional (com a resultat d'un procés de canvi sintàctic incert i en procés). Des de l'aproximació sincrònica i teòrica, caracteritzem morfosintàcticament la marca, en comentem les principals característiques distribuicionals i sintàctiques, els trets formals, i afegim algunes consideracions breus sobre la semàntica i els usos pragmàtics de l'element estudiat.

Paraules clau

variació dialectal sintàctica, dialectes pirinencs, pallarès, negació emfàtica, minimitzadors.

1. Agraïxo el suport del Centre de Lingüística Teòrica de la Universitat Autònoma de Barcelona, del projecte de «Lingüística Teòrica» 2014SGR 1013 de la Generalitat de Catalunya i del projecte FFI2011-29440-C03-03 del Ministeri d'Economia i Competitivitat, així com del Programa FPU2013 del Ministeri d'Educació.

Abstract: *NEGATION IN CENTRAL PYRENEAN DIALECTS. SYNTAX OF THE EMPHATIC MARKER CAP*

This paper explores the expression of emphatic negation in Catalan dialects, specifically in Central Pyrenean dialects (mainly in Pallarese) by means of the particle cap. The analysis is performed using two approaches. In the first approach, we take advantage of the traditional dialectology data to analyse the etymology of cap and present a geo-linguistic delimitation of the use of the particle in the dialects of the Trans-Pyrenean area.

Deviating from the traditional approach, we also analyse the particle from the perspectives of micro-syntactic variation and syntactic change, with particular attention to diachronic and synchronic patterns within Pyrenean Romance languages and dialects. From the diachronic perspective, we describe the process of reanalysis of the particle from a nominal minimizer to a low emphatic polarity particle —Jespersen’s (incipient) Cycle— and as a marker of sentential negation (as a result of an uncertain syntactic change underway). From a synchronic and theoretical standpoint, we present a morphosyntactic description of the element; comment on the main distributional patterns, syntactic properties and formal features; and add brief remarks on the semantic and pragmatic use of the element studied.

Key Words

Dialect syntax variation, Pyrenean dialects, Pallarese, emphatic negation, minimizers.

1. INTRODUCCIÓ

*Te ho ensenyo i tu no ho veus:
Jo ho fai amb lo cap i tu amb les peus.²*

En aquest treball ens aproximem des del punt de vista de la variació microsintàctica a un fenomen que ha estat observat per la dialectologia tradicional del català únicament des de l’òptica de la variació lèxica. Concretament, analitzem l’ús de l’element *cap* com a partícula

2. Endevinalla tradicional plantejada als visitants de fora del Pallars, a propòsit de la forma particular de negació del pallarès per contrast amb la forma *pas* d’altres parlars catalans (COLL 1991).

o marca de polaritat emfàtica negativa postverbal, tret distintiu dels dialectes del Pirineu central i, específicament dels parlars palla-resos.³

Les partícules de polaritat emfàtica negativa postverbal formen part del conjunt de marques de polaritat emfàtica negativa; és a dir, de les marques usades per reforçar l'expressió de la polaritat oracional i dotar-la d'informació discursiva addicional.⁴ Segons Batllori i Hernanz (2013: 9, traducció nostra) «la polaritat emfàtica [oracional] es pot representar a través d'un conjunt de mots que adquireixen aquest valor després d'un procés de gramaticalització pel qual un adverbial modal, temporal o quantitatiu pot esdevenir un terme de polaritat amb un significat diferent del que tenia inicialment». Els exemples de (1) i (2) mostren, a grans trets, les dues estratègies principals del català pel que fa a l'expressió del reforç de la polaritat negativa:

- (1) a. **Poc que/ Poca** vindré.
b. Jo **pla** que vindré.
- (2) a. **No** vindré **pas**.
a'. Vindré **pas**.
b. **No** vindré **cap**.
b'. Vindré **cap**.

En les construccions de (1) —(1a) i (1b)— el reforç de la polaritat negativa oracional s'obté a través de l'ús de marques preverbals úniques, situades a la perifèria esquerra oracional.⁵ Es tracta de marques amb valor negatiu intrínsec, que no necessiten ni admeten la legitimitat del marcador negatiu *no* i que són usades pels parlants per contrastar, refutar o mostrar oposició a una afirmació de l'oient que creu

3. Vegeu l'apartat 4.1 per a una distribució geogràfica de l'ús de *cap*.

4. Advertim el lector que, d'ara en endavant, per referir-nos a la marca de negació estudiada emprarem de manera genèrica el terme *negació emfàtica* (i, per extensió, *emfasi*, *emfasitzar*, etc.). A l'apartat 3.5, però, precisarem la denominació, en pro d'una aproximació més acurada a la construcció des del punt de vista de l'estructura informativa.

5. No forma part de l'abast d'aquest article l'anàlisi d'aquest tipus de marques; per a un estudi més aprofundit i complet d'aquestes marques i de les propietats de les estructures en què apareixen, vegeu Rigau (2004) i Batllori & Hernanz (2013).

errònia.⁶ L'exemple de (1a) és propi principalment, però no pas exclusivament, dels parlars de la diòcesi de Girona (Alt Empordà, Ripollès, Gironès, Pla de l'Estany, Garrotxa, etc.). La construcció de (1b) s'usa al Pallars i també en moltes zones del català nord-oriental (BATLLORI, 2015).

En el conjunt de les oracions de (2), l'èmfasi és introduït per marques postverbals, al marge esquerre del sintagma verbal (vegeu 2.2). L'expressió de la polaritat negativa s'aconsegueix amb marques com *cap* i *pas*: minimitzadors que inicialment denotaven una quantitat petita o insignificant i que han anat evolucionant fins a tenir un valor adverbial i, posteriorment, fins a poder actuar com a elements que emfasitzen la polaritat negativa oracional.

Superficialment, la diferència entre les variants de (2a) i (2b) és la necessitat o no de legitimació de la marca postverbal per part d'un operador negatiu (*no*).

La construcció (2a) és la més general als parlars catalans i la que ha estat més estudiada tant des del punt de vista lèxic com sintàctic. També, en tant que variant de (2a), ha estat força analitzat el cas de (2a') —que, com veurem, no és un tipus de negació emfàtica, sinó no marcada o neutral— propi del parlar rossellonès (i de l'occità llengüadocià), així com d'alguns parlars gironins (en menor grau).

En català, les construccions de (2b) i (2b'), amb la marca *cap*, són pròpies dels dialectes del Pirineu central i, específicament, del parlar pallarès. No disposem de cap estudi exhaustiu i monogràfic sobre aquest element. Només ha estat tractat de manera genèrica i en treballs amb altres objectius principals, assumint que és una variant lèxica de la marca d'èmfasi catalana *pas*.

Des del punt de vista de la recerca sintàctica dialectal, l'interès de la marca de negació pallaresa *cap* és evident. D'una banda, perquè amplia les dades i proves empíriques sobre la variació en l'expressió de la polaritat en català. De l'altra, perquè aquestes dades permeten de fer noves aportacions a l'estudi intralingüístic i interlingüístic —tant en relació amb llengües romàniques més properes (aragonès, benas-

6. Per a més informació sobre l'anomenat *focus contrastiu*, vegeu Sánchez Candela (2013).

quès, occità, francès), com pel que fa al conjunt de les llengües naturals— sobre l'origen, la diacronia i els diversos estadis de gramaticalització d'unes marques funcionals de negació que, originàriament, eren substantius positius.

L'objectiu general d'aquest article és fer una caracterització de la partícula de negació *cap* des del punt de vista de l'origen i l'evolució de la marca, i de la distribució i les condicions de legitimació dins l'estructura oracional tenint en compte el valor semàntic i els usos pragmàtics de l'element.

Si bé l'estudi es basa en les dades del parlar pallarès,⁷ ens proposem, també, fer una aproximació general a l'àmbit d'estudi i resseguir el comportament d'altres minimitzadors amb valor negatiu que no han esdevingut marques de negació emfàtica, per establir una comparació amb *cap*. A més, completem el conjunt de les dades presentades amb exemples d'altres dialectes i llengües romàniques fins ara poc explorats i propers als dialectes pirinencs.

2. LES MARQUES DE NEGACIÓ PROCEDENTS DE MINIMITZADORS

2.1. *Els minimitzadors i la negació*

Els minimitzadors són substantius que originalment podien ser usats amb un valor positiu, de manera lliure, en qualsevol context. La particularitat que els caracteritza és el fet que tenen un contingut semàntic que denota una quantitat o part negligible, insignificant, d'un

7. En la recerca que sintetitzem aquí es va acotar la recollida de dades a l'àmbit pallarès. Per a la realització de la recerca es va desenvolupar una metodologia pròpia i específica per copsar el conjunt de variables extralingüístiques i recollir dades de tots els contextos lingüístics que consideràvem que calia tenir en compte per a un estudi rigorós d'aquest fenomen de variació sintàctica dialectal. Es van recollir exemples de la bibliografia lingüística existent (monografies, obres de referència, etc.), de la literatura popular del territori i d'obres escrites per autors pallaresos en el seu dialecte, d'entrevistes semidirigides i de qüestionaris breus. Es va completar el conjunt de dades a través de judicis gramaticals. Per a més informació sobre aquest aspecte, vegeu Llop (2013).

tot. En aquest sentit, diem que els minimitzadors són elements escalars sensibles a la polaritat negativa. Així, en contextos negatius activen les seves propietats escalars i indueixen el que s'anomena una ampliació de domini de l'escala. En aquest cas, però, «l'ampliació del domini no va cap a l'amplitud màxima de l'escala sinó cap a l'amplitud mínima» (TUBAU & ESPINAL 2012: 151), de manera que la presència dels minimitzadors en oracions negatives desencadena una «implicatura escalar universal»⁸ que contribueix al reforç de la polaritat negativa: si una situació no es produeix per a l'element ínfim i específic d'una escala d'alternatives, no es produeix per a cap altre element.

Vegeu, a continuació, una mostra d'alguns dels minimitzadors més productius com a marques de reforç de la polaritat negativa en els dialectes del català⁹ i altres llengües romàniques properes:¹⁰

(3) <i>bric(o/a)</i> , <i>brigo/a</i> (occità)	< brikan (gòt.) 'trencar'
<i>bri</i> (occità), <i>brin</i> (occità)	< *brinos (gal·l.) 'bri, fibra'
<i>brenca</i> (aragonès, benasquès, ribagorçà)	< *brīnicā (celt.), de *brinos
<i>cap</i> (benasquès, gascó, pallarès, ribagorçà)	< CAPU(M) 'cap, extrem'
<i>got</i> (pallarès), <i>gota</i> (aragonès, català)	< GUTTA(M) 'gota'
<i>mica</i> (aragonès, català)	< MICA(M) 'molla'
<i>molla</i> (català nord-occidental)	< MEDULLA(M) 'molla'
<i>pas</i> (català, aragonès, occità)	< PASSU(M) 'pas'
<i>punt</i> (català antic), <i>pon(t)</i> (aragonès, occità, ribagorçà)	< PUNCTU(M) 'punt'

8. Vegeu Haspelmath (1997: 226) i Breitbarth (2014: 19).

9. Tot i que tradicionalment s'ha considerat un minimitzador, no incloem a la llista el cas de *gens* < GENUS 'raça, nissaga'. Considerem que es tracta d'un generalitzador; és a dir: un «nom que denota una classe general màxima», segons Kiparsky & Condoravdi (2005: §17).

10. El llatí vulgar tardà ja feia ús d'aquest tipus d'elements en oracions negatives (vegeu SCHWEGLER 1983: 304; 1988: 22). Vegeu un inventari més exhaustiu dels minimitzadors de les llengües romàniques a Schwegler (1988: 27); Detges & Waltereit (2002: 713) i Garzonio & Poletto (2008).

2.2. Reanàlisi dels minimitzadors

Tenint en compte la naturalesa escalar comentada anteriorment, els minimitzadors nominals poden seguir diferents processos d'evolució diacrònica, de reanàlisi estructural i de canvi dels trets formals, fins a arribar a poder funcionar com a reforços postverbals de la negació oracional. Addicionalment, si aquesta marca postverbal deixa de necessitar la legitimació del marcador preverbal *no*, es considera que l'element minimitzador passa a ser la marca de polaritat oracional. El procés de reanàlisi d'un element de reforç de la polaritat com a marca oracional de negació és el que s'anomena tradicionalment Cicle de Jespersen.

(4) **Estadi 1.** NEG + VERB

Je ne sais. 'No ho sé'

Estadi 2. NEG + VERB + NEG EMFÀTICA

Je ne sais (pas).

Estadi 3. NEG + VERB + NEG OBLIGATÒRIA

Je ne sais pas.

Estadi 4. VERB + NEG

Je sais pas.

(SCHWENTER 2006: 328; adaptació de JESPERSEN 1917)

Aquest procés no és sempre sistemàtic ni s'acompleix de principi a fi; moltes vegades és només incipient¹¹ o parcial (vegeu BREITBARTH 2013; WILLIS *et al.* 2013; HOEKSEMA 2009). L'heteorgeneïtat dels processos d'evolució dels minimitzadors es reflecteix clarament en l'anàlisi d'alguns dels minimitzadors típics del dialecte pallarès: *got/a*,

11. Prenem el terme *Cicle de Jespersen incipient* ('incipient Jespersen's Cycle') de Breitbarth *et al.* (2013), per referir-nos als casos en què la reanàlisi o gramaticalització dels elements no ha superat l'estadi inicial de minimitzador, tot i que les marques tinguin el potencial per anar més enllà en els processos per esdevenir marques de negació (vegeu BREITBARTH *et al.*, 2013: 6).

molla i *cap*.¹² Tot i que tots tres eren substantius amb un valor mínim inicial (3), la partícula *cap* ha tingut una evolució diferent a la de *molla* i *got/a* i no pot aparèixer en determinats contextos on trobem les dues primeres.¹³

- (5) a. Un/a **got/a** de vi.
- b. Una **molla** de pa.
- c. Un **cap** de corda/ de bestiar.¹⁴

Partint d'exemples d'elements nominals com els de (5), sabem que, en alguns casos, els minimitzadors poden arribar a ser desposseïts dels seus trets nominals inicials i ser usats com a termes de polaritat sensibles al context en què ocorren (vegeu LABELLE & ESPINAL 2014: 197).¹⁵

En contextos antiverídics (és a dir, els pròpiament negatius) *molla* i *gota* poden ser usats com a quantificadors de grau de substantius, d'adjectius, d'adverbis (6 i 7) i, fins i tot, de verbs (8); *cap*, no (6c, 7c, 8c). Això constitueix una prova clara que ens trobem davant d'un element d'una naturalesa diferent de la dels termes de polaritat *got/a* i *molla*.

12. En aquest estudi no resseguim els processos de reanàlisi sintàctica dels minimitzadors que expliquen l'evolució *cap* a un valor funcional. Vegeu Llop (2015) per a una anàlisi detallada d'aquest procés.

13. La importància d'aquesta diferenciació distribucional és reportada per Batllori (2015), per a les marques catalanes: d'una banda, *mica, gota*; i de l'altra, *pas*.

14. El sintagma en què s'integra *cap* originalment pot ser diferent segons si seguim la hipòtesi de Coromines o de Schwegler (vegeu apartat 4.2).

15. Actualment, no disposem de dades clares per determinar si, en contextos «no verídics» o de suspensió de la polaritat (condicionals, comparatius, interrogatius, etc.), aquestes marques tenen un valor de quantificació mínima positiu —de fet, Vallduví (1994) comenta que el caràcter idiosincràtic del comportament dels minimitzadors com a elements polars en dificulta l'estudi pel que fa aquest aspecte. Si poguessin usar-se en els contextos citats per fer referència a una quantitat mínima positiva, s'haurien de considerar *termes de polaritat negativa febles*. Ara bé, si —com en el cas de *cap*—, l'ús amb un valor positiu de quantitat mínima resulta agramatical en aquests contextos, els hauríem de considerar *termes de polaritat negativa forts*. Per a una caracterització més detallada d'aquesta distinció, vegeu LABELLE & ESPINAL (2014: 197).

- (6) a. **No tinc gota** de son. (Vall Ferrera) (FEBRER & BRINGUÉ 2011: 283)
b. **No tens molla** de memòria. (Andorra, Pallars, Ribagorça, Conca de Tremp, Urgellet, Pla d'Urgell, Balaguer, Ll., Segarra) (DCVB)
c. ***No tinc cap** de son / de memòria.
- (7) a. **No és gota** simpàtic. (FABRA 1918: 103)
b. Sa mare **no ho veia molla** clar. (GIRANTO 2002)
c. **No és cap** simpàtic. / Sa mare **no ho veia cap** clar. (*quantificador, ✓negació emfàtica)
- (8) a. **No m'agrada got.** (SISTAC, 1998: 69-60).
b. **No ha plogut molla.** (DCVB)
c. **No m'agrada cap** / **No ha plogut cap.** (*quantificador, ✓negació emfàtica)

Com hem comentat anteriorment, algunes vegades, usats com a adverbis de grau que modifiquen el verb en construccions negatives (8), els minimitzadors negatius poden donar lloc a implicatures escalars universals del tipus «si alguna cosa no pot succeir per a l'element més petit o insignificant, és que no es pot produir de cap manera» (BREITBARTH 2014: 19). Si això succeeix, en termes sintàctics, es considera que el minimitzador no ocupa una posició interna al SV, sinó que s'ha desplaçat al marge del predicat, de manera que la seva presència afecta la polaritat oracional i no només un constituent oracional. Dels minimitzadors pallaresos comentats, la marca *cap* és la que ha anat més enllà en el procés de reanàlisi estructural:¹⁶ pot ser usada com a marca de polaritat que afecta el conjunt de l'oració i que aporta una càrrega emfàtica; fins i tot, com veurem (a l'apartat 3.3.2), en alguns casos es pot usar com a marca de la polaritat oracional negativa.

16. Segons Kiparsky i Condoravdi (2006) «to emphasize everything is to emphasize nothing»; per això és coherent que el repertori de marques d'èmfasi de la polaritat sigui reduït en les llengües; així se'n preserva la singularitat i el caràcter excepcional o marcat. En el cas que ens ocupa, trobem que exemples com ara *No ho faré molla* —amb valor de reforç de la polaritat— (DECAT: vol. 5: 588) són poc recurrents i força aïllats; el més segur és que els casos que (comptadament) trobem siguin possibles per analogia amb els predicats amb *cap*.

3. CARACTERITZACIÓ DE LA NEGACIÓ A TRAVÉS DE LA MARCA *CAP*

Un cop contextualitzat el fenomen estudiat i tenint en compte la singularitat de la marca *cap*, en els apartats següents, en fem una caracterització geolingüística, etimològica, categorial, distribucional i semantico Pragmàtica.

3.1. Caracterització geolingüística

Des de l'òptica de la dialectologia catalana tradicional, s'havia coincidit a remarcar de manera preeminent l'ús de *cap* a la zona del Pallars (Jussà i, especialment, Sobirà) i a les regions pròximes (vegeu COLL 1991; SISTAC 1998). El DCVB i Riera (1992) en reporten també l'ús a Andorra, Alt Urgell, Ribagorça, Conca de Tremp. Segons Casanova (2012) i Febrer i Bringué (2007: 141), en general se'n detecta l'ús a tot el Pirineu Occidental.¹⁷ Coromines (1991), Riera (1992) i Carrera (2007) remarquen l'ús de *cap* també en aranès: «Garona avall de l'Aran i a l'Alt Coserans» (COROMINES, 1991: §121a). La continuïtat transpirinenca de l'ús d'aquesta marca de negació es confirma, pel que fa als dialectes catalans, a l'*Atlas Lingüístic del Domini Català*,¹⁸ i, pel que fa als dialectes occitans, a l'*Atlas Linguistique de la Gascogne* (ALG) i a l'*Atlas Linguistique de l'Ariège* (ALA).

17. El cert, però, és que en molts dels parlars en què tradicionalment s'ha usat la marca *cap* també es constata l'ús de la partícula *pas*, que s'hauria anat introduint al parlar per efecte del contacte amb la resta dels parlars catalans que l'empren (turisme, llengua estàndard de l'escola, mitjans de comunicació, etc.). De fet, segons alguns informants, *cap* és un tret dialectal en recessió, usat majoritàriament per les persones grans o per aquells que volen mantenir els trets característics del parlar. Tot i que això depassaria els objectius del nostre article, considerem que seria molt interessant dur a terme una descripció i anàlisi de la variació funcional i social del fenomen estudiat.

18. Agraïm al Dr. Joan Veny i Clar l'interès per aquesta recerca i les apreciacions i informació sobre aquesta qüestió.

3.2. Caracterització etimològica

Segons el DCVB l'adverbi *cap* prové, com el substantiu, del llatí vulgar *CAPUM*, variant de *CAPUT* ('part superior del cos de l'home, i anterior de la majoria d'animals, en la qual està [localitzat] el cervell i els principals òrgans de la sensació').

Coromines (1971: 264; DECAT) constata que l'aparició de *cap* amb funció de quantificador indefinit es troba a partir del segle XVI (abans s'emprava l'expressió *negun*). L'ús de *cap* amb «valor substantiu» (equivalent a *ningú*) no apareixia, encara, al segle XVI. Segons Coromines (1971: 264) «això ja indica que no es deu tractar d'una espècie de personificació del cap, part del cos, com a representatiu de tota la persona (*no he vist cap* = no he vist ni un sol cap, ni una sola persona), car aleshores calia esperar que hagués pres el sentit del castellà *nadie*».

Atesa la tendència conservadora pel que fa als fenòmens lingüístics de la zona on s'estén l'ús de *cap* amb valor emfàtic de negació, Coromines (1971: 264) proposa que l'ús que es fa de *cap* sigui el veritable ús primitiu, de manera que el sentit del mot fos 'bocí, extrem'.¹⁹ Aquesta proposta és força coherent amb l'evolució adés comentada per a la gran majoria de minimitzadors nominals de les llengües naturals i desmentiria la proposta de Schwegler (1986: 291 i ss.) que presenta la hipòtesi segons la qual el valor adjectival és previ al valor adverbial o de reforç negatiu.²⁰

19. En aquest sentit és interessant observar que, en pallarès, és molt vigent l'ús d'expressions com ara *el cap del port*, *el cap de casa* (golfa), *el cap del carrer*, etc. per referir-se al punt més alt o a l'extrem de l'element que apareix dins el sintagma preposicional. Cal tenir en compte, de totes maneres, que no disposem d'exemples addicionals per confirmar la proposta evolutiva de *cap* proposada per Coromines. Caldria estudiar aquest cas amb més deteniment i precisió.

20. Vegeu Schwegler (1986: 291) per a un desglossament detallat de l'evolució proposada per aquest autor, que assumeix, també, que el sintagma nominal a partir del qual va evolucionar *cap*, primer a indefinit i després a marca emfàtica de reforç de la negació, era, hipotèticament, *a head of cattle* ('un cap de bestiar').

3.3. Caracterització sintàctica

3.3.1. Marca de polaritat emfàtica negativa baixa

Partint del comportament diferenciat de *cap* respecte dels termes de polaritat negativa comentats anteriorment (apartat 2.2), si seguim els criteris de caracterització de les marques de polaritat emfàtica de la proposta de Batllori & Hernanz (2013), *cap* s'integra en el grup de les anomenades marques de polaritat negativa emfàtica baixa. En efecte, es tracta de partícules que introdueixen assercions el valor de les quals és més dèbil; no es tracta de focalitzacions estàndard, i per tant parlem d'un focus no contrastiu ni correctiu —com el de les construccions amb *pla*, *prou*, *poc que* / *poca*— sinó més aviat, informatiu i atenuat. Sintàcticament, això equival a dir que ocupen una posició funcional de focus baix,²¹ per sobre del sintagma verbal.

(9) [_{SC} [_{SFOCUS} **pla, poc que**; [_{PolP} t_i [_{FinP}·· [_{SFOCUSBaix} **cap, pas** [_{Sv} . . .]]]]]]]

Adaptat de Batllori & Hernanz (2013)

Per contrast amb les marques de polaritat emfàtica negativa altes —aquelles que, com ara *pla* i *prou*, apareixen a l'esquerra de l'oració i no necessiten legitimació d'un operador negatiu perquè són inherentment negatives (10)—, les marques de polaritat emfàtica baixes necessiten anar lligades a un element oracional amb un sentit negatiu inherent.

- (10) a. **Poc que/ Poca** vindré.
 b. **Pla** que vindré.

Per tant, *cap* pot aparèixer en oracions amb altres marques de polaritat emfàtica negativa altes pròpies dels dialectes pirinencs centrals

21. Assumim una posició de focus baix per a les marques de polaritat seguint Batllori & Hernanz (2013). Per a altres propostes teòriques que defensen l'existència de posicions semblants al focus baix proposat per a les marques estudiades, vegeu Zanuttini (1997), Poletto (2008), DeClerq (2013).

(com ara *pla*, *poc que / poca*, etc.) (11) pel fet que les segones són inherentment negatives i que ocupen una posició estructural diferent.

(11) Així **pla** que **no** farem **cap** res amb jo. (LLUÍS 1959-1979: 166)

Ara bé, pel fet que ocupen la mateixa posició sintàctica, *cap* no pot aparèixer amb altres marques de polaritat emfàtica baixes de tipus afirmatiu (12);

(12) **No** m'importari (*ben) **cap**.

A més, a diferència de les marques emfàtiques positives baixes (13), *cap* no pot ser modificat per adverbis intensius.²²

(13) Pot **molt ben** ser.

3.3.2. *Legitimació de l'operador negatiu no*

Atès el valor inicial de termes de polaritat negativa (vist a l'apartat 3.2), en els estadis de l'evolució en què els minimitzadors actuen com a marques de polaritat emfàtica baixes, necessiten sempre la legitimació de l'operador negatiu *no*. En el cas de la marca *cap*, com s'ha pogut veure en alguns dels exemples anteriors, l'operador negatiu *no* no sempre té realització fonològica quan l'acompanya en oracions negatives emfàtiques.

En el nostre estudi assumim que en els casos en què, superficialment, l'operador negatiu no té una realització fonològica, sí que té un contingut sintàctic i una funció associada: legitimar la presència de la marca emfàtica *cap*.²³ Segons Coll (1991: 29), les zones on es pot prescindir del marcador negatiu *no* són les valls més septentrionals del Pallars: Vall Ferrera, Vall de Cardós i Valls d'Àneu.

22. En alguns casos, en alguns parlars gascons *cap* pot aparèixer per duplicat: «No i cresem *cap cap*» (BIESCHE-COMMENGÉ 1977: 1). Deixem per a més endavant l'estudi de les conseqüències d'aquesta possibilitat des del punt de vista de l'anàlisi teòrica.

23. Per a un estudi dels trets formals implicats en aquest procés, vegeu Batllori (2015), Llop (2015 i en curs).

(14) (No) vinré **cap**. (LLUÍS, 1980: 24)

En determinats contextos verbals —bàsicament amb el verb *saber*— es detecta que l'ús de *cap* sense realització fonològica podria haver donat pas a la reanàlisi de *cap* com a marca de polaritat oracional tant en els dialectes catalans,²⁴ com en els parlars gascons en contacte. En aquests casos, des d'un punt de vista teòric diríem que *cap* ha adquirit un tret formal que el fa inherentment negatiu i que, per tant, no necessita la legitimació de l'adverbi oracional *no*. Tanmateix, aquesta constatació no ens duu a afirmar que *cap* sigui la marca de negació no marcada dels parlars pirinencs centrals: l'agramaticalitat de l'aparició de *cap* en les construccions concessives, condicionals i altres construccions —en les quals no hi ha un espai per a la manifestació de l'èmfasi— confirma que *cap* no és una marca de negació oracional *per se*.

(15) *Si (**no**) véns **cap** d'hora, marxarem sense tu. (LLOP 2013: 26)

(16) *Encara que (**no**) arribis **cap** d'hora, els trobaràs desperts esperant-te. (LLOP 2013: 26)

En síntesi: la reanàlisi de *cap* com a marca de polaritat oracional és un procés de canvi —restringit només a alguns contextos verbals— que, segurament, s'ha vist aturat o força atenuat pels processos de desdialectalització i abandó dels parlars dialectals transpirinencs (vegeu SISTAC 1998).

3.3.3. Relació amb altres marques de polaritat negativa

Pel que fa a altres contextos d'aparició simultània amb marques negatives observem que: *cap* pot aparèixer en oracions amb altres mots negatius (*res, mai, ningú*) (17), amb minimitzadors amb *ni* (18) i

24. L'arribada al darrer estadi de l'anomenat Cicle de Jespersen s'ha produït en català rossellonès (i en alguns parlars occitans llenguadocians), en els quals *pas* és la marca de negació oracional per defecte.

amb altres termes de polaritat negativa (19) —sempre que tinguin un operador negatiu que en legitimi la presència.

- (17) a. **No** farem **cap** res, si no us poseu més a la raó (LLUÍS 1980: 78)
b. Ho hai **cap** fet **mai**. (LLOP 2013: 48)
c. **No** ha **cap** trucat **ningú**. (LLOP 2013: 48)
- (18) a. N'hai **cap** vist **ni una**. (LLOP 2013: 52)
- (19) a. De bona casa podeu ser, però de modos **no** en teniu **cap gaires**. (LLUÍS 1959-1979: 167)
b. A mi **no** em fan **cap molla** de por, les bruixes. (COLL 2002 [1993]: 130)

3.4. *Distribució sintàctica*

Una de les característiques fonamentals d'aquest tipus de marques és l'obligatorietat de l'aparició postverbal: la marca *cap* no pot aparèixer mai en posició preverbal en cap de les llengües i dialectes en què és usat (20-22).

- (20) **No** mos vinrí **cap** malament (Pallarès) (LLUÍS 1959-1979: 132)
- (21) **Non** son **cap** nauti. 'No són pas alts' (Occità gascó d'Aran) (CARRERA 2007: 20.4.2.2.4)
- (22) Que **nou** ès **cap** arriche. 'No és pas ric' (Occità gascó de l'Alta Garona i vall de Les) (ROHLFS 1970: 199)

Malgrat la rigidesa de la posició postverbal de les marques del tipus de *cap*, si observem la distribució de l'element en diferents complexos verbals, trobem certs patrons de variació. A continuació, comentem alguns dels casos més interessants pel que fa a l'aparició de *cap* en complexos verbals diferents, extrets de LLOP (2013).²⁵

25. Per a una caracterització exhaustiva de *cap* i una comparació amb altres dialectes del català i altres llengües romàniques, vegeu també Llop (2013).

En les formes compostes, generalment *cap* se situa entre el verb auxiliar conjugat i el verb en forma no personal (23-25).²⁶ També en els parlars gascons: aranès (26) i ariegès (27).

- (23) Vei que **no** se us han **cap** enganxat tampoc les llençols a l'esquena. (LLUÍS 1959-1979: 120)
- (24) Mare, jo **no** ho hai **cap** fet. (FEBRER I BRINGUÉ 2007: 141)
- (25) E **cap** vingut. (LLOP 2013: 38)
- (26) **Non** m'an **cap** vist. (CARRERA 2007: 237)
- (27) N'ei **cap** passat cap. (BIESCHE-COMMENGÉ 1977: text 9; 37)

De totes maneres, en els parlars pirinencs, es detecten, de manera més esporàdica, alguns casos en què la partícula emfàtica *cap* se situa després del participi (28). De nou, el contínuum lingüístic transpirinenc pel que fa a l'ús de *cap* es manifesta en el fet que els parlars occitans gascons —i, en concret, l'aranès—²⁷ permeten la mobilitat del marcador (29).²⁸

- (28) Ha vingut **cap**. (LLOP 2013: 38)
- (29) **Non** m'an **cap** vist.
Non m'an vist **cap**. (CARRERA 2007: 237)

26. Aquest comportament és coincident amb el de la marca *pas* en català rossellonès (GÓMEZ, 2011), en català central de l'Empordà i de la Plana de Vic, de la Garrotxa, del Pla de l'Estany i del Gironès (RIGAU, c.p.), en francès (ZANUTTINI 1997) i en occità (FLORICIC 2006), que situen *pas* entre l'auxiliari i el verb en forma no personal.

27. Carrera (2007: 237, n. 71) justifica la possibilitat doble de situació del marcador negatiu en els parlars occitans per la influència de les «llengües estatals»: en aranès, després del complex verbal per influència dels parlars catalans de contacte; i en la resta de parlars occitans, entre l'auxiliari i la forma no personal pel contacte amb el francès.

28. Des d'un punt de vista teòric, l'aparició en posicions diferents de marques del tipus *cap* és un fenomen recurrent i transversal a les llengües romàniques. Pollock (1989), Cinque (1999) i Zanuttini (1997), assumeixen que els sintagmes adverbials que apareixen a la part baixa del sintagma de flexió ocupen una posició fixa, rígida i jerarquitzada, i que no es produeix un moviment dels adverbis, sinó que són els verbs els que es mouen.

Altres casos interessants d'observar pel que fa a la posició força rígida i fixa de *cap* en complexos verbals són les perífrasis, «a mig camí entre les formes gramaticals compostes d'un auxiliar i un verb principal [...] i les seqüències formades per dos verbs principals pertanyents a oracions diferents».²⁹

En pallarès i en gascó, tot i la dificultat d'obtenir dades específiques espontànies d'aquest tipus de construccions, es pot constatar que, en general i com en el cas de les formes compostes, *cap* se situa darrere del verb principal (30-32) i (33) —com en rossellonès, on la posició de *pas* entre els dos verbs és molt rígida (GÓMEZ 2011: 301)— en les perífrasis modals i aspectuals.

(30) Açò **no** pot **cap** ser així. (FEBRER I BRINGUÉ 2007: 141)

(31) N'has **cap** de fer cas. (LLUÍS 1964: 35)

(32) **No** estava **cap** somiant! (LLOP 2013: 41)

(33) Pos **cap** créser non poder hèr mes! (BIESCHE-COMMENGÉ 1977: 2)

En general, *cap* manté la posició darrere el verb conjugat també en els casos de perífrasis amb anteposició de clític i altres combinacions verbals de reestructuració³⁰ que permeten el trasllat del clític (34 i 35).

(34) Això **no** ho puc **cap** evitar. (LLUÍS, 1964: 48)

(35) **No** t'ho sabia **cap** dir ben exacte. (LLUÍS, 1980: 91)

Tot i que, segons Espinal (2002: 2750), la correlació entre l'anteposició de clític i la reordenació a la dreta de les marques de polaritat emfàtica baixes és força clara, en els parlars analitzats la po-

29. Per a una descripció del comportament híbrid entre formes verbals compostes i verbs principals diferents, vegeu Gavarró i Laca (2002: 2677).

30. Segons Hernanz i Rigau (1984: 45), «per analogia, alguns verbs principals de contingut semàntic pròxim al dels modals i aspectuals permeten també el trasllat del clític complement de la completiva d'infinitiu. Alguns d'aquests verbs són *intentar*, *procurar*, *aconseguir*, etc., així com alguns verbs de moviment encara que no siguin emprats perifràsticament». Els verbs *saber*, *voler* i *pensar* tenen un comportament semblant.

sició de *cap* és molt més rígida que la dels clítics, que es poden moure amb més llibertat.³¹

(36) ✓	No	ho	puc	cap	fer.		
✓/?	No		puc	cap	fer	-ho.	
?/*	No	ho	puc		fer		cap.
*	No		puc		fer	-ho	cap.

Pel que fa a les construccions amb oracions subordinades finites, generalment, *cap* se situa darrere el verb principal i no dins l'oració subordinada (37a, 38a). Espinal (1993) determina les condicions que, en alguns dialectes catalans, permeten que hi pugui haver mobilitat de l'element *pas* a l'oració subordinada. Els efectes bloquejadors del límit de l'oració subordinada respecte de la principal poden ser neutralitzats gràcies a un constituent amb especificacions modals, una partícula afirmativa, un verb modal, o amb verbs en mode subjuntiu. En pallarès, els parlants coincideixen a considerar agramaticals les construccions que no presenten cap element que superi els efectes bloquejadors del límit de la subordinada (37b). Pel que fa a les formes amb elements neutralitzadors d'aquest bloqueig, es tendeix al rebuig de les construccions (38b, *tornés*; 38b' *havi de*), tot i que amb matisos. Hi ha casos en què les construccions es consideren dubtoses (38b, *haurí/hagués de*).³²

- (37) a. No sabia / sabia **cap** que {tornava / tornari}.
 b. No sabia / sabia que {*tornava / *tornari} **cap**.

31. Segons Gavarró i Laca (2002: 2673), en general, en les varietats del català en què s'usa una partícula emfàtica de polaritat negativa, en les perífrasis, la partícula negativa pot trobar-se després del verb no finit (part del català central i zones nord-occidentals que usen la marca *pas*) o entre els dos verbs d'una perífrasi («La Marta no pot pas casar-se» vs. «La Marta no pot casar-se pas»). En els casos en què hi ha una anteposició de clític, la partícula també pot trobar-se abans o després del verb no finit («La Marta no es pot pas casar» vs. «La Marta no es pot casar pas»).

32. En certa manera, aquesta situació es pot deure a la vacil·lació entre la familiaritat de la posició rígida que el pallarès presenta per a aquestes partícules i la familiaritat amb construccions amb reordenació de *pas*, per efecte del contacte amb la resta del català que accepta aquestes construccions.

- (38) a. No sabeva / sabiva **cap** que tornés.
a'. No sabeva / sabiva **cap** que {havi / haurí / hagués} de tornar.
b. *No sabeva / sabiva que tornés **cap**.
b'. No sabeva / sabiva que {^{*}havi / [?]haurí / [?]hagués} **cap** de tornar.

Un altre aspecte interessant a estudiar de la distribució de *cap* són els contextos d'elisió verbal. Com en la resta de llengües romàniques amb partícules similars (vegeu LLOP 2013), les marques de polaritat emfàtica com *cap* no poden aparèixer aïlladament com a resposta a una oració interrogativa (39a vs. 39b). De totes maneres, *cap* sí que pot aparèixer en respostes a oracions interrogatives, legítimat per la marca de negació externa *no*.³³ Considerem que, en casos com el de (39b i 39c), hi ha hagut una elisió del sintagma verbal i dels seus complements, i que la marca *cap* que apareix en l'oració ja aporta una informació discursiva nova: indica l'èmfasi en la polaritat negativa introduïda per *no*.

- (39) Que teniu gana?
a. **No**.
b. ***Cap**.
c. **No cap**.³⁴
d. **No cap gaire**. (LLOP 2013: 46)

Un altre cas d'elisió verbal és el de la negació de constituent a través de l'operador *no* i la marca *cap*. Es tracta, però, d'un cas diferent a la negació interna, vista fins ara.³⁵ Per a Tubau i Espinal (2012:

33. Seguint Holmberg (2013), assumim que el marcador negatiu *no* de (39a i 39c) és un marcador extern, situat en una posició de focus, externa a l'oració que assigna la polaritat al fragment el·líptic (*tenir gana*).

34. Carrera (2007: 20.4.2.2.6) i Coromines (1990: §110) exemplifiquen aquest mateix comportament en el cas de l'occità d'Aran.

35. Pel que fa a l'anàlisi d'aquest tipus d'estructures, Tubau i Espinal (2012: 156) recullen com Zanuttini (1996) distingeix la negació de frase de la negació de constituent argumentant que la primera implica la categoria funcional del Sintagma de Ne-

156) —seguint Klima (1964)—, «quan la negació no agafa abast per sobre del predicat de la frase, sinó que la seva influència es redueix només al constituent que domina, ens trobem davant d'un cas de negació de constituent». Trobem amb normalitat casos en què *cap* nega constituents oracionals únics (40 i 41). Ara bé, en estructures coordinades i juxtaposades, hem detectat que l'ús de *no cap* no resulta natural per als parlars pallaresos (42a'), que prefereixen recórrer a la marca *pas* o bé a dislocacions a l'esquerra per focalitzar constituents (42b, b').

- (40) Prò allò èren unes faldilles, **no cap** una faldilla que diém ara, unes faldilles arrugades fins as pèus (Mencui) (AIXALDA 44:01)
- (41) Patívom mólt, i **no cap** natres sòls èh, tuthòm (Montardit de Baix) (AIXALDA 23:23)
- (42) a. Vull arròs i **no** sopa.
 a'. *Vull arròs i **no cap** sopa.
 b. Vull arròs i, de sopa, **no cap**, (no en vull).
 b'. Vull arròs i, de sopa, **no** en vull **cap**. (LLOP 2013: 55)

Un cas de negació de constituent especial és el dels usos expletius de *cap* en les codes comparatives (43),³⁶ observem que els parlants consideren que l'aparició única de *cap* (no legitimat per *no*) és agramatical. De manera coherent amb el que hem vist per als casos de negació de constituent els parlants accepten l'aparició de *no pas* i de *no sol*. Pel que fa a la construcció amb *no cap* l'acceptabilitat varia segons els parlars —a l'occità de l'Aran s'accepta i als dialectes pirinencs catalans, genera dubtes:

gació, mentre que la segona s'obté a partir d'un adverbí que pot adjuntar-se a qualsevol projecció màxima.

36. Parlem de negació expletiva en aquells contextos sintàctics específics en què *no* o *pas* no aporten valor negatiu a l'oració (ESPINAL 2002: 24.3.5: comparatius de desigualtat *més*, *menys*, *millor*, *pitjor*, *preferir*, *estimar-se més*, *abans*), certes preposicions d'ordre temporal i negatives (*abans*, *fins*, *sense*) i certs verbs de dubte, temor, prevenció i verbs negatius (*dubtar*, *témer*, *tenir por*). El cas que aquí estudiem és el d'oracions en què la clàusula principal és positiva i s'expressa el sentit de desigualtat a través de l'èmfasi d'una expressió expletiva del tipus *no*, *no pas*, *no cap* —segons el parlar— després de la conjunció *que* (vegeu WHEELER *et al.* 1999: 5.2.2).

- (43) Tinc més son que {**cap* / [?]*no cap* / *no pas* / \emptyset } gana. (LLOP 2013: 56)
- (44) Parlèc més de tu que {**cap* / *non cap* / *non pas* / \emptyset } deth libe. 'Va parlar més de tu que (no (pas)) del llibre' (CARRERA 2007: 20.4.2.2.6.)

3.5. Caracterització semàntico-pragmàtica

Tradicionalment, s'ha considerat que partícules com la que estudiem aquí aportaven un valor emfàtic a les oracions en què apareixien. De totes maneres, segons Schwenter (2006) la noció d'èmfasi no captura completament el valor que aporten, ja que la seva contribució es pot explicar millor des del punt de vista de l'anàlisi de les propietats informatives-estructurals de la proposició negada.³⁷

Assumim que la marca *cap* es comporta en termes molt semblants a la marca *pas* de reforç de la polaritat de la resta del català, la qual segons Espinal (1991: 36), a més d'introduir un efecte de polaritat negativa, contribueix a la interpretació conceptual o als efectes contextuals de les implicatures que la seva aparició genera gràcies al seu contingut lògic addicional: fa d'eco d'una opinió o pensament del parlant —*proposicions activades* (DRYER 1996)— no formulats explícitament en el context anterior.³⁸ En aquest sentit, requereix l'accés a les expectatives d'algú sobre la veracitat o no de la proposició expressada i això implica uns efectes cognitius concrets —que requereixen un esforç superior al dels casos de la negació oracional no marcada—, com són: «el reforç d'una proposició negativa, la cancel·lació d'una proposició positiva, certes inferències derivades del que el parlant/oient considera un ús interpretatiu; i implica algun tipus de lectura marcada» (ESPINAL, 1993: 368, traducció nostra) segons el tipus d'enunciat: declaratiu, interrogatiu o imperatiu.

37. En aquesta mateixa línia d'anàlisi (tot i que amb enfocaments diferents) vegeu Dryer (1996) i Wallage (2013).

38. Cal destacar, en aquest sentit, que Zanuttini (1997) anomena aquestes marques com a «pressuposicionals», situades al que anomena NegP2 de la jerarquia de posicions estructurals per a la negació en l'oració.

En el cas dels enunciats declaratius, per a Fabra (1956: §92) «el parlant reforça una proposició negativa amb *pas* [*cap* en el nostre cas] per cancel·lar la proposició que forma part del context més accessible o que és una inferència deduïble del context de l'enunciat».

(45) S'han comprat un bon cotxe. **No** es moquen **cap** amb mitja màniga, en aquella casa! (COLL 1991: 87)

En les oracions interrogatives, segons Fabra (1956: §92), «hom posa així mateix *pas* [*cap* en el nostre cas] darrera del verb d'una proposició interrogativa negativa per a preguntar alguna cosa de la qual es podria inferir tal o tal conseqüència».

(46) Puiareu **cap**? (LLOP 2013: 75)

(47) **No** heu **cap** parlat de res amb lo Bernat? (LLUÍS 1980: 250)

Pel que fa als enunciats exhortatius, segons Fabra (1956: §92), «*pas* [*cap* en el nostre cas] s'usa en les prohibicions comminatòries.

(48) **No** ploreu **cap**, pr'això. (LLOP 2013: 76)

Seguint Larrivé (2010), des del punt de vista pragmàtic, el cas en què la marca *cap* actua com a operador negatiu sense necessitar la legitimitat de *no* (vist a l'apartat 3.3.2) pot ser considerat com un procés —incipient i no assolit completament— de reanàlisi de la funció pragmàtica marcada de *cap* com a funció d'expressió de la polaritat oracional pragmàticament no marcada. Com hem comentat, però, es tracta d'una dinàmica de canvi en curs, la trajectòria del qual resulta incerta. Caldrà fer prospeccions futures per analitzar l'abast i continuïtat del procés.

4. CONCLUSIONS

En aquest treball hem dut a terme una aproximació des del punt de vista de la variació sintàctica a les marques emfàtiques de negació en els dialectes pirinencs catalans.

Ens hem concentrat en la tasca de donar compte, tant des d'un punt de vista descriptiu com a través d'apreciacions sintètiques des del punt de vista teòric, de les característiques formals i distribucionals, sincròniques i diacròniques, de l'expressió de la negació a través de la marca *cap*. Hem introduït també algunes consideracions de tipus semàntic i pragmàtic que completen la caracterització feta. Ho hem fet, però, buscant una certa sistematicitat interlingüística, tot considerant els paral·lelismes i singularitats de l'evolució i dels usos de les marques procedents de minimitzadors respecte de diferents llengües i dialectes romànics. Concretament, ens hem concentrat a palesar l'interès de l'estudi de la variació lingüística de les marques de polaritat negativa en les llengües i dialectes dels Pirineus centrals catalans i occitans: en aquest sentit, les dades presentades donen compte d'un procés de canvi sintàctic incert, a mig camí entre el procés aturat en la fase de reforç de la negació en els parlars catalans més propers a la zona, i l'ús del minimitzador de reforç inicial com a marca de polaritat no marcada en occità.

Hem evidenciat, doncs, l'interès del caràcter local i transpirinenc de determinats fenòmens lingüístics des del punt de vista de l'anomenada «perspectiva pirinenca»; una visió globalitzadora i unitària que explica «una continuïtat lingüística no necessàriament atribuïble a influències en una direcció o altra, sinó a un punt de partida comú [...] o a dinàmiques compartides» en un àmbit particular de relacions interlingüístiques (SUILS *et al.*, 2010).

En síntesi, considerem que la recerca presentada és una mostra clara de la riquesa de les aportacions que des de l'estudi dels dialectes catalans es pot fer als estudis de microvariació sintàctica; com afirmava Rigau (1998: 80): «les tesselles d'aquest gran mosaic només se'ns faran visibles i interpretables després de molts estudis monogràfics que recullin, comprovin i ofereixin una explicació de les dades. [...] L'estudi del grau de diversitat que poden presentar les diferents llengües i els seus parlars és el camí per avançar en el coneixement de la facultat humana del llenguatge».

5. BIBLIOGRAFIA

Fonts

- AIXALDA: Corpus del *Projecte Aixalda. Estudi integrat del dialecte pallarès*. Oficina de Llengua i Literatura de Ponent i el Pirineu de la Universitat de Lleida.
- BESCHE-COMMENCE (1977): Bruno Besche-Commenge, *Le savoir des bergers de Casabède, Biesche-Commenge*, Tolosa de Llenguadoc: Université Toulouse-Le Mirail.
- CARRERA (2007): Aitor Carrera, *Gramàtica aranesa*, Lleida: Pagès Editors.
- COLL (1991): Pep Coll, *El parlar del Pallars*, Barcelona: Editorial Empúries.
- (2002 [1993]): *Muntanyes maleïdes*, Barcelona: Editorial Empúries.
- DCVB (1926-1968): Antoni Maria Alcover i Francesc de B. Moll, *Diccionari català-valencià-balear*, Moll: Palma.
- FABRA (1918): Pompeu Fabra, *Gramàtica catalana*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1956): *Gramàtica catalana*, Barcelona: Teide.
- FEBRER & BRINGUÉ (2007): Víctor Febrer i Laura Bringué, *Vallferre- ra, lo parlar i molt més*, Esplugues de Llobregat: Impremta Jordi, S.L., Col·lecció lo tamarro.
- BARBAL & al. (2002): *Giranto. Relats pirinencs sobre la memòria històrica*, Barcelona: Proa.
- ROHLFS (1970): Gerhard Rohlfs, *Le gascon. Études de philologie pyrénéenne*, Tübingen: Max Niemeyer.
- LLOP (2013): Ares Llop-Naya, *La negació en pallarès: sintaxi de l'adverbi cap*, Tesina de màster, Universitat Autònoma de Barcelona.
- LLUÍS (1959-1979): Joan Lluís, *El meu Pallars*, Barcelona: Barcino.
- (1964): Joan Lluís, *Records de la meua vida de pastor*, Barcelona: Editorial Barcino.
- (1980): Joan Lluís, *L'home de la bossa: novel·la d'antics costums nupcials del Pallars Sobirà*, Granollers: Montblanc-Martin.

SISTAC (1998): Ramon Sistac, *El català d'Àneu: reflexions a l'entorn dels dialectes contemporanis*, Esterri d'Àneu: Consell Cultural de les Valls d'Àneu.

Referències

- ALA (2003): Jordi Ensergueix, *Atlas linguistique de l'Ariège selon l'enquête «Sacaze» (1887)*, Pamiers: Institut d'Estudis Occitans d'Ariège.
- ALG (1971): Jean Séguy, *Atlas linguistique de la Gascogne*, París: Editions du Centre National de la Recherche Scientifique.
- BATLLORI (2015): Montserrat Batllori, «The Significance of Formal Features in Language Change Theory and the Evolution of Minimizers», dins Larrivée, Pierre i Lee, Chungming, *Negation and Polarity: Experimental Perspectives*, Nova York: Springer, ps. 347-377.
- BATLLORI & HERNANZ (2013): Montserrat Batllori i Maria Lluïsa Hernanz, «Emphatic Polarity Particles in Spanish and Catalan», *Lingua* 128, ps. 9-30.
- BELLETTI (2004): Adriana Belletti, «Aspects of the low IP area», dins Rizzi, Luigi, *The structure of CP and IP. The Cartography of Syntactic Structures*, 2, Oxford: Oxford University Press, ps. 16-51.
- BREITBARTH (2014): Anne Breitbarth *The History of Low German Negation*, Oxford: Oxford University Press.
- BREITBARTH *et al.* (2013): Anne Breitbarth; Christopher Lucas i David Willis, «Incipient Jespersen's Cycle: the (non-)grammaticalization of New Negative markers», dins Fleischer, Jürg i Simon, Horst, *Comparing diachronies / Sprachwandelvergleich*, Tübingen: Niemeyer, ps. 143-164.
- CARRERA (2007): Aitor Carrera, *Gramatica aranesa*, Lleida: Pagès Editors.
- CASANOVA (2012): Eugeni Casanova, *Els parlars del Pirineu: un viatge lingüístic per totes les valls de la serralada*, Lleida: Pagès.
- CINQUE (1999): Guglielmo Cinque, *Adverbs and Functional Heads: A Cross-linguistic Perspective*, Oxford: Oxford University Press.

- COLL (1991): Pep Coll, *El parlar del Pallars*, Barcelona: Editorial Empúries.
- COROMINES (1971): Joan Coromines, «Cap indefinit», dins: Coromines, Joan, *Lleures i converses d'un filòleg*, Barcelona: Club Editor.
- COROMINES (1991): Joan Coromines, *El parlar de la Vall d'Aran: gramàtica, diccionari i estudis lexicals sobre el gascó*, Barcelona: Curial.
- DCVB (1926-1968): Antoni Maria Alcover i Francesc de B. Moll, *Diccionari català-valencià-balear*, Moll: Palma.
- DECAT (1980-1991): Joan Coromines, *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*, Barcelona: Curial i «La Caixa».
- DECLERCQ (2013): Karen DeClercq, *A Unified Syntax of Negation*, tesi doctoral, Universiteit Gent.
- DETGES & WALTEREIT (2002): Ulrich Detges i Richard Waltereit, «Grammaticalization vs. Reanalysis: a Semantic-pragmatic Account of Functional Change in Grammar», *Zeitschrift für Sprachwissenschaft* 21, ps. 151-195.
- DRYER (1996), Matthew S. Dryer, «Focus, Pragmatic Presupposition, and Activated Propositions», *Journal of Pragmatics* 26, ps. 475-523.
- DUARTE & ALSINA (1984-1986): Carles Duarte i Àlex Alsina, *Gramàtica històrica del català*, Barcelona: Curial.
- ESPINAL (1991): Maria Teresa Espinal, «Negation in Catalan: Some Remarks with regard to *no pas*», *Catalan Working Papers in Linguistics*, vol. 1, ps. 33-63.
- (1993): «Two Squibs on Modality and Negation», *Catalan Working Papers in Linguistics* 3, ps. 113-138.
- (2002): «La negació», dins: Solà, Joan; Lloret, Maria-Rosa; Mascaró, Joan i Pérez-Saldanya, Manuel, *Gramàtica del català contemporani*, 3, Barcelona: Empúries, ps. 2729-2793.
- FABRA (1918): Pompeu Fabra, *Gramàtica catalana*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- FEBRER & BRINGUÉ (2007): Víctor Febrer i Laura Bringué, *Vallferre-
ra, lo parlar i molt més*, Esplugues de Llobregat: Impremta Jordi, S.L., «Lo tamarro».

- FLORICIC (2006): Franck Floricic, «Remarques sur la négation connexionnelle en occitan languedocien», *Studia Romanica*, vol. XXXIII, ps. 113-132.
- GARZONIO & POLETTO (2008): Jacopo Garzonio i Cecilia Poletto, «Minimizers and Quantifiers: a Window on the Development of Negative Markers», *Studies in Linguistics, Working Papers*, vol. 2, ps. 59-80.
- GAVARRÓ & LACA (2002): Anna Gavarró i Brenca Laca, «Les perífrasis temporals, aspectuals i modals», dins Solà, Joan; Lloret, Maria-Rosa; Mascaró, Joan; Pérez-Saldanya, Manuel. (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, 3, ps. 2663-2726.
- GIANNAKIDOU (1998): Anastasia Giannakidou, *Polarity Sensitivity as (Non)veridical Dependency*, Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins.
- (2013): «(Non)veridicality, Evaluation, and Event Actualization: Evidence from the Subjunctive in Relative Clauses», dins Taboada, Maite i Trnavač, Rada, *Nonveridicality and Evaluation: Theoretical, Computational and Corpus Approaches*, Leiden: Brill, ps. 17-49.
- GÓMEZ (2011): Gemma Gómez, *Gramàtica del català rossellonès*, tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.
- HASPELMATH (1997): Martin Haspelmath, *Indefinite Pronouns*, Oxford: Oxford University Press.
- HERNANZ & RIGAU (1984): Maria Lluïsa Hernanz i Gemma Rigau, «Auxiliaritat i reestructuració», *Els Marges* 31, ps. 29-51.
- HOEKSEMA (2009): Jack Hoeksema, «Jespersen revisited», dins Elly van Gelderen, *Cyclical Change*, Amsterdam: John Benjamins, *Linguistik Aktuell-Linguistics Today* 146, ps. 15-34.
- HOLMBERG (2013): Anders Holmberg, «The syntax of answers to polar questions in English and Swedish», *Lingua* 128, ps. 31-50.
- JESPERSEN (1917): Otto Jespersen, *Negation in English and Other Languages*, Copenhagen: Enjar Munksgaard.
- KIPARSKY & CONDORAVDI (2005): Paul Kiparsky i Cleo Condoravdi, «Jespersen's Cycle: the Argument Phase», exemplari de la conferència presentada al *Stanford Semfest* (Març del 2005).

- KIPARSKY & CONDORAVDI (2006), Paul Kiparsky i Cleo Condoravdi, «Tracking Jespersen's Cycle», dins: Ralli, Angela; Joseph, Brian D. i Janse, Mark, *Proceedings of the 2nd International Conference of Modern Greek Dialects and Linguistic Theory*, Mitilene: Doukas.
- KLIMA (1964): Edward S. Klima, «Negation in English», dins: Fodor, Jerry A. i Katz, Jerrold J. (ed.), *The Structure of Language. Readings in the Philosophy of Language*, Englewood Cliffs: Prentice-Hall, ps. 264-323.
- LABELLE & ESPINAL (2014): Marie Labelle i Maria Teresa Espinal, «Diachronic Changes in Negative Expressions: The Case of French», *Lingua* 145, ps. 194-225.
- LARRIVÉE (2010): Pierre Larrivé, «The Pragmatic Motifs of the Jespersen Cycle: Default, Activation, and the History of Negation in French», *Lingua*, vol. 120 9, ps. 2240-2258
- LLOP (2013): Ares Llop-Naya, *La negació en pallarès: sintaxi de l'adverbi cap*, tesina de màster, Universitat Autònoma de Barcelona.
- (2015): «Las marcas de polaridad negativas procedentes de minimizadores. Evidencias desde una perspectiva pirenaica», comunicació presentada al *XLIV Simposio Internacional de la Sociedad Española de Lingüística*, Madrid, del 27 al 30 de gener del 2015.
- (en curs): *Quantificació i negació: qüestions de microvariació sintàctica*, Tesi doctoral en preparació, Universitat Autònoma de Barcelona.
- MARTINS (2000): Ana M. Martins, «Polarity Items in Romance: Underspecification and Lexical Change», dins: Pintzuk, Susan; Tsoulas, George; Warner, Anthony, *Diachronic Syntax: Models and Mechanisms*, Oxford-Nova York: Oxford University Press, ps. 191-219.
- POLETTI (2008): Cecilia Poletto, On negative doubling, *Quaderni di lavoro dell'ASIt* 8, ps. 57-84.
- POLLOCK (1989): Jean Yves Pollock, «Verb Movement, Universal Grammar, and the Structure of IP», *Linguistic Inquiry* 20, ps. 365-424.
- RIERA (1992): Manel Riera, *La llengua catalana a Andorra: estudi dialectològic dels seus parlars rurals*, Andorra la Vella: Institut d'Estudis Andorrans, Centre de Barcelona.

- RIGAU (1998): Gemma Rigau. «La variació sintàctica: Uniformitat en la diversitat», *Caplletra* 25, ps. 63-82.
- RIGAU (2004): Gemma Rigau. «El quantificador focal *pla*: un estudi de sintaxi dialectal», *Caplletra* 36, ps. 25-54.
- SCHWEGLER (1983): Armin Schwegler. «Predicate Negation and Word-Order Change. A Problem of Multiple Negation», *Lingua* 1, ps. 297-334.
- (1986): «The Chanson de Sainte Foy: Etymology of Capdorn», *Romance Philology* 39, ps. 285-304.
- (1988): «Word-Order Changes in Predicate Negation Strategies in Romance Languages», *Diachronica* 5, ps. 21-58.
- SCHWENTER (2006): Scott Schwenter, «Fine-tuning Jespersen's Cycle», dins Horn, Laurence; Birner, Betty J. i Ward, Gregory L. (eds.), *Drawing the Boundaries of Meaning: Neo-Gricean Studies in Pragmatics and Semantics in Honor of Laurence R. Horn*, Amsterdam: John Benjamins, ps. 327-344.
- SISTAC (1998): Ramon Sistac, *El català d'Àneu: reflexions a l'entorn dels dialectes contemporanis*, Esterrí d'Àneu: Consell Cultural de les Valls d'Àneu.
- SUÏLS *et al.* (2010): Jordi Suïls, Ramon Sistac i Gemma Rigau, «Generalització i particularització en ribagorçà: alguns trets en relació amb el benasquès i l'occità», dins *Actes del XIVè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, vol. III, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, ps. 325-340.
- TUBAU & ESPINAL (2012): Susagna Tubau i Maria Teresa Espinal, «Doble negació dins l'oració simple en català», *Estudis Romànics* 34, ps. 145-164.
- VALLDUVÍ (1994): Enric Vallduví, «Polarity Items, n-Words and Minimiziers in Catalan and Spanish», *Probus* 6, ps. 263-294.
- WALLAGE (2013): Philip William Wallage, «Functional Differentiation and Grammatical Competition in the English Jespersen Cycle», *Journal of Historical Syntax* 2, ps. 1-25.
- WHEELER *et al.* (1999): Max Wheeler, Alan Yates, Nicolau Dols, *Catalan: A Comprehensive Grammar*, Londres: Routledge.
- WILLIS *et al.* (2013): David Willis, Christopher Lucas i Anne Breitbarth, *The History of Negation in the Languages of Europe and the Mediterranean*, Oxford: Oxford University Press.

- ZANUTTINI (1996): Raffaella Zanuttini, «On the Relevance of Tense for Sentential Negation», dins Belletti, Adriana i Luigi Rizzi (ed.), *Parameters and functional heads. Essays in comparative syntax*, Oxford: Oxford University Press, ps. 181-208.
- (1997): Raffaella Zanuttini, *Negation and Clausal Structure*, Oxford: Oxford University Press.